

יושב בשורה הראשונה. הסרט היה מרגש מאד. הוא נעשה בלי פאחוס בלשון של המעשה, ועל כן היה מועזע שבעתיים. כאשר נדלקו האורות, ראיתי כי הדמויות ועמדות בעיני אשתי. עמדו במקומנו והמתנו לצאת הקהל. בגין עם אף הוא, פנה לאחור והחל מתקרב לעבר היציאה. דרכו עברה על פנינו. ראיתי שעיניו סמוקות מבכי. הוא הסתכל נבוהה, מבלי לראות דבר. לפתע נגענו מבטו בעיניה הדומעות של אשתי, אני משוכנע שלא זוהי אותה באותו רגע. אותי לא ראה כלל.

הוא ניגש אליה, הדביק נישוקה זמיצחה, והמשיך בדרךו כרי אומר דברים.

ראיתי לא פעם את בגין במצב דומה של אכסטאזה. בייחוד אחרי נאומו הגדול לים כנסת.

כאשר הוא מסיים את אחד הנאומים האלה, הוא חוזר למושב, ויושב כמה



בגין עם גורדה (בהריווייה) רובספיר

דקות. קם ויוצא למיסדרון. לא פעם נתקלתי בו שם, לחצתי את ידו ואמרתי לו שאף כי אני מסכים אף למילה אחת שאמר, היה זה נאום מרשים. בכל פעם הודה לי באדיבות, ובכל פעם שמתי לב לכך כי במצב כזה אינו יכול לשמוע הערות ענייניות, כי ההתרגשות מטשטשת את חושי, וכי דרושות לו כעשר-עשרים דקות כדי לחזור לאיתנו.

כרגעים כאנה רואים את בגין השני, את המנהיג הרגשני, האהוב אכסטאזה, המרבה את עמו ואף הוויסטריות, הנישא על כנפיו הזון המנתק אותו מיד מכל מציאות.

מי שנהנה מן הפארודיות של טוביה צפיר, היה עלול לקבל רושם מוטעה מאד על הנואם. בגין מחשב את נאומו, הוא מתכנן אותו יוטב מראש. אך כאשר הוא עומד על מירפסת ברחוב אלנבי ונואם לפני ההמונים, כפי שנהג לעשות בשנות ה-50, או כשהוא עומד כיום על דוכן הכנסת ונואם לפני משומים "כיים" — האיש שרמי באכסטאזה משכרת, הוא מאמין לחלוטין בכל מילה היוצאת מפיו. הוא חש כי ההיסטוריה העברית מדברת מגרוננו.

מי שמתעלם מן הצד הזה של בגין, אינו מסוגל לתפוס את האיש ואת הפוטנציאל ציאל הגלום בו, לטובה או לרעה. זהו איש מורכב מאד. דמאגוג מוחזן ואישיות-הגיון. משכני ופרימטי טיב. מקסים במגע אישי ובדינמי. הו השקפתו ההיסטורית, בתתי ראייתו ביסודו, כנה בשרזון נור. החיפוש את דברו במעטת שר היגיון צרוף. ישר מואייכמוחה כי חינו האישיים, וזונה באימפוסריות גמורה ביחס-עמים.

מכל הדברים שכתבתי כאן ברור כי איני שונא את האיש, וכי אני

רחוק מאד מלזלזל בו. הדוקא משופכך אני פוחד. אין מה לחשוש מפני נוכח קטן, מפני פוליטיקאי שיגרתתי המולך והקריב כל קורבן על מזבחה קאריירה קטנה והנאות עזובות. איש כזה אינו יכול להיות הרבה ואינו איש חזק, השומע באוזניו את קול פעמי ההיסטוריה, יכיר החיות מסוכן מאד.

ההבדל בין השניים בלט באותו עימות טלוויזיוני אומלל, לפני שבוע. הציבור חש כי בצד האחד יושב פוליטיקאי רדוד, חלקלק, שאינו מאמין אף למילה אחת היוצאת מפיו. בצד השני ישב אדם העשוי מיקשה אחת, המשוכנע לחלוטין בצדיקתו. ייתכן מאד שהתלשמות בלתי-אמצעית זו גרמה לתווה המכרעת של הרגע האחרון.

הפשטן הנורא

ל אינו דמות היסטורית ניתן להשוות את בגין? לגנדי עיני עולה דמותו של מכסימיליאן דה-רוכספייר, המנהיג המהפכני הצרפתי, "הפשטן הנורא". האיש שלא ניתן להשתיתו. האיש שידע לפשט את כל הבעיות המורכבות של האנושות ול-הניסין למוט-סדום של שתיים-שלוש סיסמאות. האיש שנעזר בגיליוטינה, כדי לגאול את האנושות מכל אי-צדק ועוולה. האיש שדגל בראציונליזם צרוף, ושלא היה כלל מסוגל לתפוס עד כמה הוא בלתי-ראציונלי במהותו.

איש חזק, איש מסוכן.

פעמים רבות נשאלתי: האין הוא פא-סיסט? נאומו חוצבי-הלהבות, קנאותו הלאומנית, פנייתו אל הרגשות העמוקים ביותר של ההמון, הדמאגוגיה הסוציאלית שלו — האין כל אלה מזכירים את הדיקטטורים הגדולים של שנות ה-30?

לא. מנחם בגין אינו פאשיסט. הוא משוכנע שהוא דמוקראט אמיתי וליברל אמיתי, דוגמת המנהיגים הלאומניים הגדולים של המאה שעברה. לדעתי, אדם שיש לו דימוי-עצמי כזה אינו יכול להיות פאשיסט. הפאשיסט האמיתי הוא אדם הבו לליברליזם והשונא את הדמוקרטיה.

אולם הגדרה זו אינה מרגיעה אותי. בגין הוא לאומן קיצוני. תחת כנפיו של איש כזה יכולים לחסות יסודות בלתי-שפויים, קיצוניים הרבה יותר — ויש נרי עינים כאלה בארצנו. הם קטנים כיום, אך באווירה הנכונה הם עלולים להתפשט במהרה.

בגין הוא עתה מנהיג המדינה. אין הוא מנהיג בליכוד, אך במדינה יקרה מה שקרה בבתי, ולאחר מכן בליכוד: ליד בגין מתגמרים כל האחרים, ואחרי זמן קצר יהיה הוא האיש האחד, היחיד, שיקבע בכך דבר.

מנהיג כזה יכול לשהרר כוחות, שגם הוא עצמו לא יוכל להשתלט עליהם. כאשר הוא פותח את הסכר לפני זרם ההתלהבות הלאומנית, הוא ייגשא בעצמו על פני הגלים הסוערים מבלי שיוכל לעצור בעדם, או אף לכוונם. זה קרה לאישים אחרים מסוגו בהיסטוריה. זה עלול לקרות גם לו.

הוא אומר שהוא רוצה בשלום, ואני מאמין לו. הוא אומר שברי ציוני ההגברות, הרוגות האדם במדינה, ואני מאמין לו. אבל ררי כי מוביחה המדינה בתתי-מנועת, והיא תביא בהכרח לצימצום חריי יית-האדם.

זה עשוי לבוא בהדרגה. בגין בעצמו בוודאי יצטער על כך. אך לא ניתן לבצע את אזהר הוא רוצה לבצע, מבלי שהדבר יהיה כרוך בדיכוי, בניסיון להשתיק את ה"מבוסתנים". בקריאת דרור לכוחות אפי לים, שהתחבאו עד כה בשולי החברה, הדברים לא יקרו מחוים המתרי.

הם יחיו הדרגתיים. אך אם לא ייעצר התהליך בעוד-מיעט, הוא עתה הזוויד אסון.

ברגע זה מקננת בדיכוי דאגה עמוקה העתיד הדמוקרטיה הישראית, העתיד המדינה עצמה. לעניינותיו עומדות הדמויות הגדולות של ההיסטוריה היהודית, הנערצות על בגין והסיווי: שימעון ברגיורא, אליעזר ברייאיר, שימעון בריכוכבא. אנשים חזקים, אנשים מסוכנים. הם גרמו פעמיים להורבן הבית השני.

במדינה

העם

התגובה הרגילה

ייגאל ידון יהיה שר-מצדה ופראטוי שרון יקים קואליציה עם ר"ע

השילטון במדינה יכול להתחלף, אבל לא העם. אפילו אם זה אותו העם ש"ההליף את השילטון. כך הסתבר השבוע, בפעם נוספת, כאשר העם שהעלה את מנחם בגין לשילטון וחולל מהפכה חסרת-תקדים בחיי העם היודי בעת החדשה, הגיב על מה שאירע בדרך האופיינית לו תמיד במצביי-החרדה: בפתוך.

גל של בדיחות הציף את המדינה. חלק מהן היו בדיחות-זוויע מקאבריות. הפחות אכזריות שבהן התייחסו לתוצאות הבחירות ולשינויים העלולים להתחולל במדינה ובאורח-החיים בא. צורר בדיחות לדוגמא, מאלה ששטפו השבוע את הארץ, כאילו כדי לנקותה ולטהרה ממתח הבחירות:

- פלאטו-שררון מקים קואליציה עם ה"ל"ע. למפלגה החדשה יקראו: "פשל"ע".
 - ייגאל ידון מצטרף לקואליציה עם הליכוד. הוא יישמש בתור שר-מצדה.
 - הסיסמא החדשה של הליכוד: "תרמי תי-דס"!
 - פעם היו אומרים "בבגין הארץ נגור חם", היום צריך לומר: "בהגנת-הארץ נגנחם".
 - מה יהיה המעשה הראשון שיעשה בגין בתפקידו כראש-ממשלה?
- הוא יחדש את המילחמה עם הבריטים.

קרב הירושפה

מי עתיד הרשת את מקומו של בגין בראשות הליכוד?

כאילו לא די היה במהפכה הדראמטית שאירעה רק לפני שבוע, בעת שנודעו תוצאות הבחירות, באה מחלתו הפתאומית של בגין, ערב השחיות הקואליציוניות על הרכבת ממשלתו, כדי להוסיף נופך של דראמה לאירועים המרגשים. לרגעים, בטרם התברר לאשורו מצב בריאותו של בגין (ראה עמודים 25-24) נודמה היה כי הוא נתקף בהתקף-לב שני העלול לסכן את בריאותו, גררה הסיטואציה אסוציאציה מיידית לגורלו של משה בן-עמרם. האם נגור על מנחם בגין גורלו של משה, שאלו רבים את עצמם, על מי שקל "כי מנגד תראה את הארץ ואליה לא תבוא"?

בקרב ראשי הליכוד היתה הדאגה המוררה הרבה יותר. בעת שבגין אושפז בחדר היחידה לטיפול נמרץ בבית-החולים איכ"ר, התכנסו הם במלון זן בתל-אביב, כדי לדון על הצעדים להרכבת הממשלה החדשה ועל הבעיות הכרוכות בכך. למרות שאיש מהם לא הוזכר ואת מפורש ואיש לא העז להעלות על דל שפתיו את האפשרות כי עלול להתרחש גם הגרוע מכל, הרי באופן בלתי מודע החלה למעשה כבר מילחמת הירושפה על מקומו של מנחם בגין, במקרה שייאלץ לפרוש מתפקידו.

בקרב עסקני המיפלגה הפחות בכירים דיברו על כך ביתר גילוי-לב ופתחות. מצב בריאותו של בגין צורר דאגה. צריך היה לקחת בחשבון אפשרות של הסתל-קו מהנהגת המיפלגה. מצב זה בישר היערכות לקראת מצב שהליכוד טרם ידע אותו: התמודדות על ראשות המיפלגה.

ההחלטה שר לנדאו, דבר אחד ברור: כל עוד מסוגל מנחם בגין לתפ-קד, אפילו אם יוטלו עליו מיגבלות בשל מצב בריאותו, הוא יישאר המנהיג הבלתי מעורער של המיפלגה. אפילו יצטרך להיות מאושפז לתקופה ממושכת ורופאיו יאסרו עליו הופעות פומביות או השתתפות ב"ישיבות ודיונים, אין ספק ששום הכרעה לא תיפול בליכוד, לאיזה כיוון שהוא, מבלי שבגין עצמו הוא שיאשר אותה או יחליט עליה בעצמו. אין גם ספק כי אם יתעורר הצורך במציאת יורש לבגין עוד בחייו, יבחר זה ייזכה לברכתו של בגין. במצב זה ניתן היה רק להעריך ולנבא את ההיערכות הפנימית הצפויה בליכוד.

כאשר יתפתח הקרב על הירושפה, הנמצא עתה רק בראשיתו. האיש מיספר שניים בליכוד הוא, כיום שמחה ארליך, מנהיגה של המיפלגה הליי-ברלית. ארליך בן ה-62, בעל מיפעל לאופי-טיקה, שהתפקיד הבכיר ביותר שמילא עד כה היה סגן ראש עיריית תל-אביב (בשנים 69-1965), מיועד לתפקיד שר-האוצר ב-1969 ממשלת הליכוד. בהיעדרו של בגין הוא ממלא את מקומו בתוקף תפקידו כיושב-ראש הנהלת הליכוד. אולם ברור שהוא לא יוכל לכהן כיוורשו של בגין. שכן, הירושפה חייב להימנות על החטיבה הגדולה ביותר מהחטיבות המרכיבות את הליכוד — תגור-עת החרות.

יורשו הטבעי של בגין בתנועת החרות, עד לפני מיספר חודשים, היה חברו הטוב, איש המישפחה הליחמת חיים לנדאו. לנדאו בן ה-63, מהגדס בניין במיקצועו, שניהן כשר הפיתוח בממשלת הליכוד הלאומי (70-1968), איבד את מעמדו במיפלגה כאשר החליט לפני מיספר חודשים כי הוא מפנה מרכזו את מקומו בכנסת, כדי לתת הזדמנות לצעירים. נראה כי לנדאו נואש מהיתקוה כי הליכוד יגיע לשילטון אי-פעם. הוא נתפס לפסימיזם, הפתיע את חבריו ככאשר הודיע על פרישתו.

החלטת הפרישה של לנדאו, למרות ש"נעשתה מרצונו ולא עקב הדחה, פגעה במעמד הסמכותי שהיה מורו ל צידיו של מנחם בגין וכסגנו הבלתי מוכתר. קשה לתאר מצב בו יוכל לנדאו לחזור ולהחזיר זר לו את מעמדו. אולם אנשי חרות מציינים כי לנדאו נשאר עדיין חברו הקרוב והנאמן ביותר של בגין. לא מן הנמנע כי יוצר מצב בו יימנה אותו בגין ליורשו. אלא שזהו מצב תיאורטי בלבד. שכן לנדאו אינו חבר-כנסת. משום כך, לא יוכל גם לקבל על עצמו את תפקיד ראש-הממשלה, אפילו אם ירצה בגין בכך.

תדמית גבושה יותר, במצב דומה לזה של לנדאו נמצא גם ראש תנועת שלומציון, אלוף (מיל), אריק שרון. הוא נקלע למצב טראגי אף יותר מזה של לנדאו. שכן אריק הוא למעשה מחולל הליי-כוד ומקימו. הוא האיש שזרע את הזרע



נדאו (בבית-החולים) ביקור אצל בגין

שאחרים קוטפים עתה את פרויו. לוליא היה אריק כה חסר סבלנות ולא היה פורש מהליכוד ערב הבחירות ומקים את תנועת שלומציון, אין כמעט ספק ש"הוא היה מגיע ככוח אישיותו וסמכותו ל-מעמד יורשו של בגין, אפילו שהשתייך מבחינה אירגונית לחטיבת הליברלים בליי-כוד. לוא היה נשאר בליכוד, היה אריק מביא עתה למצב אליו חתל: ביטול החטיבת. הוא היה כובש על עצמו את המקום בצמרת וכשהוא נהנה מאמונו של בגין ומחיבתו האישית, ייתכן והיה מגיע לתפי-קיד היורש.

במצב הנוכחי אין לאריק כל סיכוי להיי-כלל אף בין המועמדים להתמודד על ירושפה של בגין. מבחינה זו עדיף מצבו של